

'BARIŞ BAĞLARI' SEMİNERİ

SONUÇ RAPORU

"Barışa Çıkan Bağlantı Yolu" ana teması altında; Lahor Barış Araştırmaları Merkezi (LCPR) ve Güney Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (GASAM) işbirliğiyle; ve Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM), Pakistan Mezun ve Mensupları Derneği (PAMDER), Balkan Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği (BESADER) ve Pak-Türk Dostluk Derneği (PTF) destekleri ile **05 Mayıs 2018** tarihinde **İstanbul Elite World Taksim Otel**'de gerçekleştirilen "**Barış Bağları Semineri**"nin **Sonuç Raporu** aşağıdaki gibidir:

Kosova, Pakistan ve Türkiye sınırdaş olmamalarına rağmen ortak kültür, tarih ve gelecekleri olan ülkelerdir. Batı'dan (Kosova) Güney Asya'ya (Pakistan) büyük bir coğrafyada bulunan bu üç ülke, kamu diplomasisi yolu ile ilişkilerini daha da artırarak kolektif adım atmalıdır. Bu ülkeler diplomatik, ekonomik ve siyasi entegrasyonu sağlayıp barış için ortak hareket etmelidir.

2. Dünya Savaşı'ndan sonra barışın tesisi için kurulan BM'nin nispî başarısızlığı; Soğuk Savaş, BM Güvenlik Konseyi'nin mevcut yapısının adaletsizliği ve hâlen kısmen mevcut olan iki kutuplu düzen gibi örneklerde kendisini göstermektedir. Asya'da ve Afrika'da şiddetin, yolsuzluğun ve istikrarsızlığın had safhada olduğu bu adaletsiz dönemde barışçıl, istikrar sağlayan, güvenli çözüm bulmak bir mecburiyettir. Bu çözüm yolunda **ekonomik** ve **diplomatik** işbirliği çok büyük önem taşımaktadır.

Ekonomik kaynakların Doğu'ya kaydığı, iki kutuplu sistemin giderek çok kutupluluğa evrildiği bu dönemde coğrafi açıdan **geçiş bölgesinde** bulunan Türkiye ve Pakistan ilişkilerini artırmalıdır. Bu ilişkilerle bölgesel ticareti geliştirerek global refaha ulaşılmalıdır. Ekonomik ilişkilerin ilerlemesiyle birlikte medeniyet, barış ve kültüre de katkı sağlanacaktır.

Bağlanırlık; insanların, malların, bilgilerin ülkeler arasında rahatlıkla dolaşmasıdır. Ulaştırma; iletişim ile siber ilişkileri de kapsayan ve tarihi **İpek Yolu** ile **Baharat Yolu**'na kadar dayanan bir sistemdir. Bağlanırlık barış için, barış da kalkınma için son derece önemlidir. Barış olmazsa sürdürülebilir bir kalkınma ve toplum gelişmesi olamaz. Bağlanırlık projeleri daha hızlı, ucuz ve teknolojik olmaları sebebiyle tercih edilmelidir. Bugün bağlanırlığın temelini şehirler oluşturur. Şehirler pazarların olduğu yerlerdir ve bunlar birbirine bağlanmalıdır. Yine bağlanırlık için özel ekonomik bölgeler, kümeler, demir yolları, boru hatları inşa edilmelidir.

Bağlanırlık bir bütün olarak **fiziksel bağlanırlık**, **dijital bağlanırlık** ve **kültürel bağlanırlıktan** oluşur. Bu bağlamda **Kuşak ve Yol** inisiyatifinin biri deniz, beşi kara yolu olmak üzere sahip olduğu altı koridor, fiziksel bağlanırlığa örnektir. Dijital bağlanırlık ise çeşitli insanları tek bir sosyal ağ platformunda bir araya getirme gücüne sahiptir. Bu güç aynı zamanda teknolojiyi kullanarak hegemonyanın önüne geçebilir. Kültürel bağlanırlık ise medeniyetleri birbirine bağlayan alt başlıktır.

Bugün Kosova'nın da dâhil olduğu 6 Balkan ülkesinin kendi aralarındaki bağlanırlık projesi ve Çin'in öncülüğünü yaptığı Kuşak ve Yol İnisiyatifi projesi, mevcut bağlanırlık örneklerindedir.

Bunlardan ilki olan **6 Balkan ülkesinin bağlanırlık projesi**, 5 temel ortaklık üzerinden şekillenmiştir:

1. Batı Balkanlarda ortak ekonomik işbirliği temelinde Serbest Ekonomik Bölgeler oluşturulmuştur.
2. Ortak enerji sektörü ile 6 Balkan ülkesinde ortak enerji kaynakları kullanılması planlanmıştır.
3. Ortak telekomünikasyon ile Batı Balkanlardaki bu 6 ülkenin vatandaşları ek tarife olmaksızın telefonlarını kullanabileceklerdir.
4. Ortak alt yapı demir yolu projeleri yer almaktadır. Bununla Sırbistan-Kosova ve Kosova-Macaristan birbirine bağlanacaktır.
5. Ortak tanıtım aktiviteleriyle bu 6 ülke haricindeki ülkelerin yatırımlarını çekmek için tek bir "Batı Balkanlık" ifadesinin kullanılması amaçlanmıştır. Bunun için bu ülkeler birbirleriyle aynı ya da çok yakın vergiler uygulamaktadır.

İkinci örnek olan **Kuşak ve Yol İnisiyatifi**, 69 ülkeyi kapsayan, Çin'in alt yapı temelli oluşturduğu çok büyük bir projedir. Bu proje ile insanlar birbirlerine yaklaştırılacaktır. Bu proje, başarısını **Çin-Pakistan Ekonomik Koridoru (CPEC)** ve Çin-İran-Pakistan Ekonomik Koridoruna borçludur. Bu sayede Çin, ihtiyacı olan doğal gazı Pakistan-İran doğal gaz boru hattından (Arkadaşlık Projesi) sağlamaktadır. Ayrıca Çin, Pakistan, Rusya, Merkez Asya ülkeleri, Körfez ve Afrika arasında da yine CPEC yoluyla işbirliği sağlanabilir.

Pakistan Maliye Eski Bakanı Dr. Salman SHAH'a göre, bölgemiz sadece bağlanırlık sağlamakla kalmayıp tedarik zinciri bölgesi de olabilir. Arz ve talep sistemi, "**tedarik zinciri**" kavramını türetmiştir. Bu kavram mal ve hizmetlerin tüketiciye sunulmasını ifade eder. Barışın ve refahın sağlanması için devletler Bölge'de verimlilik esasına dayalı azami sayıda tedarik zinciri kurmalıdır. Bugünün modern tedarik zincirlerinin kökleri 15. yüzyılda Moğol, Safevi ve Osmanlı medeniyetleri dönemindeki ticaret yolları ve finansmanlarına dayanmaktadır. **Pakistan, Türkiye ve Kosova** ortak tedarik zincirleri ile imalat, tarım, tarımsal işletmeler, doğal kaynaklar ve madenler gibi pek çok konuda beraber hareket edebilirler. Bunun için global firmalara, STK'lara ve ulaştırmaya ihtiyaç vardır. Bu kurumlar için Bölge'nin cazip hâle getirilmesi; gelişmiş insan, kanun düzenlemeleri, yeni kurumların oluşturulması, okulların sayısının artırılması ve niteliklerinin iyileştirilmesi gibi faktörlerle sağlanmalıdır.

Çin, yatırımlarını Batı Çin'e yapmaktadır. Ancak burada dünyanın merkezi olan Türkiye, Pakistan ve İran eksiktir. Bu bölge jeopolitik konumu gereği çok daha ekonomik bir zincir alanıdır. Dünya nüfusunun %75'ini birbirine bağlayan bu bölgede kurulacak bir zincir çok daha hâkim olacaktır. Türkiye'den Afrika'ya, Pakistan'dan Çin'e inşa edilecek bir bağlanırlık, ekonomik anlamda en uygun proje olacak gibi gözükmektedir.

TASAM Başkan Danışmanı Prof. Dr. Sedat AYBAR, dünyada hâkim iki farklı görüş olduğunu dile getirmiştir. Bunlardan ilki geçerliliğini yitirmekte olan, petrol şirketlerinin büyük bir güç oluşturduğu ve dünya sistemini şekillendirdiğidir. İkinci görüş, günü açıklamaya daha uygun olan ve ABD'deki bir grup tarafından geliştirilmiş olan fikirdir. Buna göre fosil temelli enerji kaynakları tükenmektedir ve gelecek petrol üzerinden şekillenmeyecektir. Yenilenebilir enerjinin nasıl geliştirileceği üzerinde çalışılarak petrol şirketlerinin belirleyiciliğinin önüne geçilmelidir.

Karbondioksit salınımının böyle devam etmesi çölleşmeyi, su kaynaklarının tükenmesini ve artan yoksulluğu beraberinde getirecektir. Bu durum sürdürülebilir olmaktan çok uzak olup değiştirilmeye muhtaçtır. Donald TRUMP'ın ekonomik milliyetçilik temelli projelerinin aksine, teknolojiyi devselleştiren ikinci grubun görüşü başarılı olacaktır. Son derece dinamik olan bu dönemde, bütün üretim sistemlerimiz, endüstrilerimiz değişebilir.

Dönemin dinamizmini; Britanya'nın AB'den çıkıp ABD ile Atlantik ittifakına yönelmesi, Fransa'da MACRON dönemi gibi değişikliklerde gözlemleyebiliriz. Batı dünyası değişmekte ve firmalar artık inovasyonu kullanarak yeni şeyler üretmektedir. Batı kapitalist dünyasının bu gelişimine rağmen bölgemizde alt yapılar ve inovasyonlar yeterli değildir. Bu noktada **Kuşak ve Yol İnisiyatifi** de **sosyal ilişkilerin geliştirilmesinde** anlamında eksik gözükmemektedir. Batı dünyasında sosyal kurumlar kurulurken; Yol ve Kuşak İnisiyatifi tarımsal, kırsal, geleneksel, devlet müdahalesinin yüksek olduğu, taklit teknolojiler içeren ve tamamlanması gereken parçalara sahip bir projedir ve sosyal ilişkilerden mahrumluğu sebebiyle uzun vadede başarısı tartışılabilir. Nitekim sosyal ilişkiler, **inovasyonu** ve **inovatif zihinleri** kendisine çeker.

Türkiye Başbakan Baş Danışmanı Dr. Ömer Faruk KORKMAZ, barışın ekonomiden daha çok sosyal ilişkilerle sağlanacağını söylemiştir. Örneğin Türkiye Somali'ye ekonomik kazançlar için değil sosyal ilişkilerle barışı temin etmek için gitmiştir. Pakistan ve Kosova ile sosyal ve kültürel ilişkiler geliştirilerek barışa ulaşılmalıdır. Ayrıca bu projeye **Bosna Hersek** ve **Arnavutluk** da dâhil edilmelidir. Devletlerin çatışmalarının birbirlerinin barışını son derece etkilediği bu dönemde barışa bütüncül bakılmalıdır.

"Barış", kavramsal olarak "savaş"ın tam tersi değildir. **Barış, insanların zihinlerinde huzur ve barışın olmasıdır. Barış korkudan ari olmaktır ve özgürlük ve haklardan oluşur.** Bağlılık ise özgürlük ve hakların sağlanması için gereklidir. Her hak saygıyı hak eder, korunmalıdır ve insanların bu haklarını icra edebileceği olumlu ortamlar yaratılmalıdır.

Askerî harcamaların, sürdürülebilir kalkınma harcamalarının üç katı olduğu bu dönemde çatışmalar büyük ekonomik kayıplara yol açıp, barış için yapılan harcamaların önüne geçmektedir. Çatışma ve ekonomik problemlerin önüne ancak "**kapsayıcı kalkınma**" ile geçilebilir. Bunu sağlayabilecek eşitlik temelindeki bir siyasi ve ekonomik mekanizma ise ancak haklar temelinde sağlanabilir.

Türkiye'nin sosyal ilişkilerini, politik ve ekonomik olarak da destekleyerek tarih boyunca sürdürdüğü bir başka bölge ise Balkanlar'dır. **Dr Mawludin IBISH'e** göre, Türkiye toplumu Balkanlardaki sorunları kardeşlerinin sorunu olarak görmüş ve devlet politikalarını da şekillendirmiştir. Balkanlardaki sorunlar uluslararası camiada iç sorun olarak nitelendirilerek etnik temizliğin, binlerce kişinin öldürülmesinin önüne geçilmemiştir. Kosova'nın bağımsızlığı esnasında ülkelerin kendi ulusal çıkarlarını düşündüğü bir konjonktürde, Türkiye Kürt ayrılıkçılığı tehdidine rağmen Kosova'yı ilk tanıyan devletlerden olmuştur. Bosna Hersek savaşı için tüm diplomatik ve ekonomik desteğini vermiştir. Hâlen Balkanlar'da mevcut olan sorunların çözümü ise, stabilitenin sağlanması için eğitim, politika, ekonomi alanlarındaki gelişmeye bağlıdır.

Ülkelerin izole bir şekilde yaşayamayacağı küreselleşen dünyada 21. yüzyılın, Asya üzerinden şekilleneceği gözlemlenmektedir. Asya'da barış ve beraberinde getireceği başarı; ülkelerin ve milletlerin acılarını unutup birbirlerini kucaklamasına bağlıdır. BM'nin yetersizliğinin aşkar olduğu bu dönemde çatışma konularıyla ilgili ortak bir konsensus oluşturulmalıdır. Bu bağlamda buna uzun yıllardır ihtiyaç duyan ve aciliyetini koruyan çatışma bölgeleri; Filistin, Kaşmir, Suriye, Afganistan ve Yemen'dir.

Bağlanırlık; politikaların koordinasyonu, alt yapı bağlantıları, zihinsel koordinasyon, sermayenin kolay akışı ve insanların kolay dolaşımı alanlarına doğru genişletilmelidir. **Ulusal ve bölgesel çatışmalar** dindirilmeden ekonomik gelişme mümkün değildir. **Barış** ve **kalkınma** birbirlerini destekleyen iki unsurdur. Son olarak Asya, tarihini de hatırlayarak kendi kaynaklarını kendisi üretmeli ve kendine yeterlilik anlamında farkındalık sahibi olmalıdır.

İstanbul, 05 Mayıs 2018